

MODERSMÅLET I, PROVET I TEXTKOMPETENS 13.9.2013 BESKRIVNING AV GODA SVAR

De beskrivningar av svarens innehåll som ges här är inte bindande för studentexamensnämndens bedömning. Censorerna beslutar om de kriterier som används i den slutgiltiga bedömningen.

Beskrivningen av svaren i textkompetensprovet gäller endast innehållet i ett gott svar. Övrigt som bör beaktas vid bedömningen har beskrivits i de bedömningskriterier som ingår i studentexamensnämndens föreskrifter för provet i modersmålet.

www.ylioppilastutkinto.fi/sv/foreskrifterna/ainekohtaiset/20050322140433.html

Uppgift 1

I ett gott svar behandlas frågan med tonvikt på berättaren, inte t.ex. så att handlingen refereras. Romanens jag-berättare, Leena, gör iakttagelser om det som är viktigt för ett barn. Iakttagelserna visar att hon har starka band till familjen. Framställningen präglas ända från början av många detaljer som är betydelsefulla för ett barn (sommarmarkonin, utflykterna till badbryggan, glasskiosken, klätterställningen, sällskapsdjurens välmående, apelsinfestisarna). Det framgår också av texten hur hon uttrycker sina känslor under resans olika skeden (t.ex. sparkar, gråter och ber).

Berättarens unga ålder framgår genom hennes sätt att iaktta och tolka sina föräldrars beteende. Då tåget stannar vid en station är hon orolig över om mamman ska hinna med tåget. Det ständiga iakttagandet av föräldrarnas beteende ger en bild av att Leena upplever otrygghet i alkoholistfamiljen.

Prydnadsföremålen hos Kokkolanmummi beskrivs ur ett barns perspektiv. Tavlorna får barnens ögon att bli som tefat; blodet på en av tavlorna påminner om åderbråcken på mummis ben (Leena jämför med någonting som hon antagligen har fäst uppmärksamhet vid).

Det som inte berättas i texten visar också att synvinkeln är barnets. Tomrummen i framställningen kan tolkas som ett uttryck för att barnet har svårt att förstå relationerna mellan sina föräldrar och farmodern/mormodern. Romantexten innehåller också detaljer som är obekanta för Leena (t.ex. konsten på Kokkolanmummis väggar).

Framställningen har en lakonisk ton. Leena iakttar såväl stora som små saker. Hon kan inte explicit uttrycka sambandet mellan orsak och följd.

Kapitlet utmynnar i en förtvivlan som riktas mot föräldrarna: "Snälla pappa. Snälla mamma." Barnet kan inte argumentera för sin sak med hjälp av språket. Hon kan bara vädja till de vuxnas känslor.

Uppgift 2

I ett gott svar beskrivs Ailis och Kimmos (Leenas föräldrars) inbördes relation och deras relation till sin egen mor och till sin svärmor. Dessutom beskrivs familjens förhållande till grannarna.

Ailis och Kimmos förhållande präglas av konflikter till följd av alkoholmissbruk och den ekonomiska situationen. Problemen bottnar t.ex. i att familjen har invandrat till Sverige. Förhållandet till grannarna i Sverige är förtroligt och speciellt kvinnorna hjälper varandra.

Hela familjen har en varm och nära relation till Kokkolanmummi, mormodern. Aili kommenterar sin mors relation till "vagabonden". Hos Kokkolanmummi får familjen uppleva harmoni och gemenskap, då de umgås med varandra och de finska grannarna. Trots mummis öppnbara fattigdom förekommer inte problem i de vuxnas relationer.

Ailis och Kimmos förhållande till farmor i Helsingfors är kyligt och spänt. Före resan till Finland kallade Aili sin svärmor "fisförnäm". Hon hånade också sin man för att han ville klä upp sig för sin mor. Under besöket grälar mamman och farmodern hela tiden. Aili och Kimmo dricker och bråkar sinsemellan. Till sist kör Kimmos mor ut dem.

Återkomsten till Stockholm är bråkig och olycklig. De vuxnas relationer har inte förbättrats under resan, tvärtom verkar förhållandet till farmodern ha blivit sämre.

Jag-berättaren är ett barn. Det finns därför många tomrum i beskrivningen av de vuxnas relationer, vilket möjliggör olika tolkningar. Vad tänker läsaren till exempel om att farmor står i fönstret bakom gardinen, biter ihop tänderna och skakar?

Uppgift 3

Romankapitlet om semestern i Finland kan ses som en helhet med fem avsnitt. I ett gott svar analyseras den dramatiska bågen, dvs. hur intrigen byggs upp. I svaret används begrepp som förekommer i dramaanalys. Romankapitlet, resans olika skeden, kan delas in i scener som i ett drama.

I ett gott svar har skribenten identifierat det inledande avsnittet som en presentation (exposition), där familjens semesterresa introduceras genom att bl.a. reseförberedelserna beskrivs (en första stegring). I det andra avsnittet, tågscenen, förs handlingen framåt och spänningen stegras. Berättaren, dottern Leena, är bekymrad över resan genast i början till följd av föräldrarnas drickande och gräl. Ett annat orosmoment är att mamman och hunden kanske missar tåget.

I det tredje och fjärde avsnittet berättas det om händelserna i Finland. Det tredje avsnittet, besöket hos Kokkolanmummi, kan anses utgöra en höjdpunkt: Kokkola, midnattssolen, tangomusiken, gemenskapen och kärleken uppfyller trots fattigdomen förväntningarna på resan. Efter det här sjunker stämningen i texten och handlingen rör sig i riktning mot tragedin i det fjärde avsnittet.

Det fjärde avsnittet blir en kraftig vändpunkt (peripeti). Besöket hos farmor i Helsingfors utmynnar i mera drickande, i inbördes gräl och i att relationen till farmodern bryts.

I det femte avsnittet infaller upplösningen, katastrofen: familjens förnedrande tillstånd på ett hotell i Stockholm.

I ett gott svar beskrivs handlingens uppbyggnad, men förutom det kan svaret även innehålla tolkning om t.ex. det nya som personerna upplever under resan eller om eventuella förändringar som de genomgår.

Uppgift 4

Texten känns igen som en recension eftersom den följer genrekonventionen. Recensionen handlar om en film, Svinalängorna. Redan i textens andra mening nämns "filmer", senare återkommer "filmdrama", "filmversionen" m.m. Texten kan därför inte förväxlas med någon annan typ av recension.

Texten är publicerad på Svenska Dagbladets webbplats och till höger om texten finns markörer som visar att ämnet är film: spalten "Visa filmfakta". Den innehåller kortfattad information om bl.a. regissören, skådespelarna och distributören. Därtill finns en bild från filmen.

Filmrecensionen innehåller både informerande och värderande element. Förlagan, regissören och manusförfattaren presenteras och diskuteras närmare. Filmen beskrivs, analyseras och värderas. Speciellt filmens miljöer analyseras ingående.

Visuella iakttagelser förekommer (t.ex. "en vit villa med generöst ljusflöde") samt en jämförelse med tysk reklamfilm. Filmtekniska iakttagelser om "klippning" och "blandade tidsplan" påträffas. Recensenten skriver t.ex. att klippningen tillsammans med musiken "gör tidsövergångarna så snyggt effektfulla" och att "kameran backar från Volvon upp i himlen innan klip-pet bak i tiden kommer". I texten förekommer även kommentarer om redigering och ljud. Skribenten kommenterar skådespelarnas insatser och rollbesättningen.

Uppgift 5

De två recensenterna representerar två olika typer av dagstidningar: en sverigesvensk rikstidning (Svenska Dagbladet, SvD) och en finlandssvensk lokaltidning (Österbottens Tidning, ÖT). Hynek Pallas i SvD ställer sig positiv till filmen medan Linda Borg i ÖT är mer återhållsam i sina ställningstaganden.

Hynek Pallas hyllar personerna bakom filmen såsom regissören och manusförfattaren. Han beundrar de filmtekniska egenskaperna och rollprestationerna och analyserar innehållet. Recensenten har en alltigenom positiv uppfattning om filmen som ses som en uppväxtskildring och som en skildring av en klassresa.

Linda Borg diskuterar regissören och skådespelarna men går inte djupare in på det filmiska. Innehållet i filmen refereras. Däremot analyserar hon det som filmen handlar om ur ett finländskt och samhällsociologiskt perspektiv. Hon skriver om mottagandet i Jakobstad och analyserar det närmare. Hon diskuterar också hur intressant filmen är för en finskspråkig publik och i samband med det här valet av finsk titel på filmen.

Hynek Pallas närmar sig i första hand filmen som ett konstverk, ett drama, medan Linda Borg bedömer filmen ur ett samhälleligt och finländskt perspektiv.